

Prostitucija u različitim pravnim sustavima

Stankir, Seline

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:304337>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Seline Stankir

PROSTITUCIJA U RAZLIČITIM PRAVNIM SUSTAVIMA
ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Seline Stankir

PROSTITUCIJA U RAZLIČITIM PRAVNIM SUSTAVIMA
ZAVRŠNI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Reana Bezić

Zagreb, 2022.

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
2. OPĆENITO O PROSTITUCIJI	2
3. MODELI REGULACIJE PROSTITUCIJE	4
3.1. Legalizirana prostitucija.....	6
3.2. Dekriminalizirana prostitucija.....	9
3.3. Djelomična (de)kriminalizacija.....	11
3.4. Nordijski model.....	11
3.5. Ilegalna prostitucija.....	13
4. PROSTITUCIJA U HRVATSKOJ	14
4.1. Povijest prostitucije u Hrvatskoj.....	15
4.2 Pravni okvir u Hrvatskoj	16
4.2.1. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira	16
4.2.2. Kazneni zakon	17
4.3 Fenomenologija prostitucije u RH	18
5. ZAKLJUČAK.....	23
6. LITERATURA.....	28

Prostitucija u različitim pravnim sustavima

Sažetak:

Prostitucija je prisutna na cijelom svijetu, a različite države primjenjuju različite modele regulacije. Cilj ovog rada je prikazati problematiku povezanu s prostitucijom i opisati modele koji postoje u svrhu regulacije prostitucije i kako se oni odražavaju na život prostitutki. Modeli regulacije prostitucije koji su opisani u ovom radu su: legalizirana prostitucija, model dekriminalizacije, model djelomične (de)kriminalizacije, nordijski model i model ilegalne prostitucije. Izdvojena je zakonska regulativa u Hrvatskoj i postavljen je kontekst nastanka postojeće regulacije kroz kratki povijesni uvod. Iz dostupnih statističkih podataka o fenomenologiji je opisana prostitucija u Hrvatskoj. Informacije su dobivene pregledom različitih izvora literature. Svaki od modela ima neke prednosti i nedostatke, ali u svima prostitutke doživljavaju nasilje, stigmatizaciju i kršenje svojih ljudskih prava. Model koji najbolje štiti prava prostitutki je model dekriminalizacije, a u modelu ilegalne prostitucije se njihova prava najviše krše.

Ključne riječi: prostitucija, ljudska prava, modeli regulacije, zakonodavstvo

Prostitution in different legal systems

Abstract:

Prostitution is present all over the world, and different countries apply different models of regulation. The aim of this paper is to present the problems related to prostitution and to describe the models that exist for the purpose of regulating prostitution and how they reflect on the life of prostitutes. The models of prostitution regulation described in this paper are: legalized prostitution, decriminalization model, partial (de)criminalization model, Nordic model and the illegal prostitution model. The legal regulation in Croatia is singled out and the context of the creation of the existing regulation is set through a short historical introduction. Prostitution in Croatia is described from available statistical data on phenomenology. The information was obtained by reviewing various literature sources. Each of the models has some advantages and disadvantages, but in all of them prostitutes experience violence, stigmatization and violation of their human rights. The model that best protects the rights of prostitutes is the model of decriminalization, and in the model of illegal prostitution their rights are violated the most.

Key words: prostitution, human rights, regulation models, legislation

Izjava o izvornosti

Ja, Seline Stankir (ime i prezime studenta/ice) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Seline Stankir

Datum: 16.09.2022.

1. UVOD

Na prostituciju se gleda kao na nepoželjnu društvenu pojavu koja je rasprostranjena diljem svijeta. Različite države su iz tog razloga razvile različite modele kojima reguliraju prostituciju. U ovome radu bit će razrađena tema prostitucije, koji oblici postoje i različita gledišta na prostituciju.

Također će biti objašnjeni različiti modeli regulacije prostitucije, koje značajke pojedini modeli imaju i kako se odražavaju na život prostitutki, njihovu društvenu prihvaćenost, pristup zdravstvenom sustavu i pravnoj pomoći u slučaju nasilja i zlostavljanja. Svaki model sa sobom nosi neke pozitivne i negativne strane koje će biti objašnjene. Modeli koji su razrađeni u ovome radu su legalizacija, dekriminalizacija, djelomična (de)kriminalizacija, nordijski model, i ilegalna prostitucija. Kod legalne prostitucije svi oblici prostitucije su dopušteni ukoliko se osobe registriraju, dobiju dozvolu ili rade u određenom dijelu grada gdje je ona dopuštena (Lee i Persson, 2021.). Kod dekriminalizacije ne postoji zakonska zabrana prostitucije, nego je ona regulirana općim zakonom o radu (Lee i Persson, 2021.). Djelomična (de)kriminalizacije se od dekriminalizacije razlikuje po tome što ona ne dopušta organiziranu prostituciju (Lišnić, 2021.). Nordijski model specifičan je po tome što se u njemu ne kažnjavaju pružatelji seksualnih usluga, nego klijenti i oni koji omogućavaju prostituciju kao bordeli, makroi i slično (Joulaei i sur., 2021.). Posljednji opisani model je model ilegalne prostitucije u kojem su kupovanje, prodaja i omogućavanje prostitucije kriminalne radnje (Joulaei i sur., 2021.).

Također će biti istaknuta prostitucija u okviru Hrvatske, povijest prostitucije u Hrvatskoj i koji su se problemi javljali u povijesti te zakonski okviri koji su nastajali iz tih problema. Osim toga razrađena je zakonska regulacija prostitucije u Hrvatskoj i opisani članci iz Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira i Kaznenog zakona koji se odnose na prostituciju. Na kraju će biti prikazana fenomenologija prostitucije iz dostupnih statističkih podataka.

2. OPĆENITO O PROSTITUCIJI

Riječ prostitucija potiče iz latinske riječi *prostituere* što u prijevodu znači izvrgavati sramoti, javno izvrći na blud (Klaić, 1972., prema Antoliš i sur., 2013.). U kriminalističkom rječniku definira se kao: „negativna društvena pojava, odnosno socijalno patološka pojava, poznata od najstarijih vremena, u različitim sredinama i s vrlo različitim društvenim vrednovanjima. Prostitucijom se bavi ženska ili muška osoba koja za novčanu ili drugu naknadu bludniči s unaprijed određenim krugom osoba. Može biti heteroseksualna i homoseksualna“ (Modly i Korajlić, 2002., prema Antoliš i sur., 2013:285.). Prema Hrvatskoj enciklopediji (2022.) prostitucija se definira kao pružanje usluga seksualne prirode uz novčanu ili materijalnu naknadu, no u današnje vrijeme se sve više koristi naziv seksualni rad. Najčešće se taj naziv koristi u zemljama u kojima je prostitucija legalizirana jer se time želi smanjiti stigma i dati značenje legitimnog rada.

Osobe se mogu dobrovoljno baviti prostitucijom, ali postoji i prisilna prostitucija što se još naziva i seksualnim ropstvom, u što spada i dječja prostitucija. Uz dobrovoljnu prostituciju se veže pojam seksualni rad, dok se prostitucija više koristi za nedobrovoljnu prostituciju, kada se osobe time bave jer su iz različitih razloga primorane na to. Prostitucija je kompleksan fenomen i rastući problem diljem svijeta te je trgovanje ljudima nakon prodaje ilegalnog oružja i droge najbrže rastuće tržište (Joulaei i sur., 2021.). Dobrovoljna prostitucija javlja se u različitim oblicima ovisno o uvjetima rada i može se podijeliti po drugim kriterijima. Većinom se dijeli na uličnu, institucionaliziranu, elitnu i mobiteljsku prostituciju (Hrvatska enciklopedija, 2022.). Osim toga, može se podijeliti prema spolu, dobi, uzroku i okolnostima, trajanju i učestalosti, prema stupnju organiziranosti i prema socijalnom statusu klijenta (Mihajlović, 2012., prema Antoliš i sur., 2013:285.). Postoje velike razlike između zarade, zadovoljstva s životom između različitih vrsta prostitucije, kao i razlika u zdravstvenim i drugim rizicima. Razlozi zbog kojih se osobe počinju baviti prostitucijom su različiti, a među njima su siromaštvo, ovisnosti, a veliki postotak prostitutki bio je zlostavljan u djetinjstvu (Hrvatska enciklopedija, 2022.). Zorko (2006.) razloge bavljenja prostitucijom dijeli na ekonomske,

gospodarske krize i rast nezaposlenosti, zatim socijalni, moralni pad čime se referira na neprihvatanje konvencionalnog morala društva i osobni razlozi kao spolni ili psihički poremećaji. Procjenjuje se da u svijetu postoji oko 42 milijuna osoba koje se bave prostitucijom, od kojih se oko 80% izjašnjava kao žene (Mullin, 2020.). Iako se prostitucija najčešće se povezuje s ženama, sve je veći postotak muškaraca.

Postoje dva gledišta vezana za prostituciju, jedno na prostituciju gleda kao na izrabljivanje osoba, a druga kao legitiman rad (Mullin, 2020.). Radikalne feministkinje su stajališta da prostitucija potiče nasilje prema ženama i da je to seksualno iskorištavanje osoba (Krnić i sur., 2021.). Liberalni feminizam zastupa mišljenje da je prostitucija osnažujuća i može imati pozitivne ishode za pružatelje usluga i klijente (Mullin, 2020.). Podrazumijevaju da se osobe prostitucijom bave dobrovoljno i da svatko ima pravo autonomno raditi sa svojim tijelom što želi.

Status prostitutki se je mijenjao tijekom povijesti i razlikovao ovisno u kulturama. U antičkoj Grčkoj su one bile neovisne i plaćale porez za svoj rad, a neke su čak bile veoma ugledne dok su u Rimu bile tretirane kao ropkinje ili su slobodne žene na taj način bile kažnjene zbog kršenja zakona (Hrvatska enciklopedija, 2022.). U srednjem vijeku je prostitucija bila uobičajen s time da nije bila prihvaćena unutar gradskih zidina ili je bila getoizirana. Često su morale imati posebna obilježja kao posebnu odjeću ili kratku kosu (Hrvatska enciklopedija, 2022.). Iako se je Crkva protivila tom obliku seksualnosti, na prostituciju se je gledalo kao nužno zlo jer je imalo pozitivne ekonomske učinke na gradske proračune. Također, prostitucija je tijekom vojnih pohoda bila uobičajena i organizirana i regulirana od vojne vlasti. U Parizu se je prema policijskom registru 1830-ih godina 5% žena između 15 i 25 godina bavilo prostitucijom, a većinom je ona bila način preživljavanja (Hrvatska enciklopedija, 2022.). U SAD-u je zbog djelovanja ženskih kršćanskih udruga bila zabranjena između 1910. i 1915 godine, a u većini europskih zemalja je do zabrane došlo 1949. godine nakon UN-ove konvencije o nespojivosti seksualnoga rada s integritetom i dignitetom žene (Hrvatska enciklopedija, 2022.). U današnje vrijeme je zbog širenja seksualnih sloboda i mijenjanja svijesti o seksualnosti, prostitucija mnogo manje stigmatizirana nego u prošlosti, ali stigmatizacija i dalje postoji.

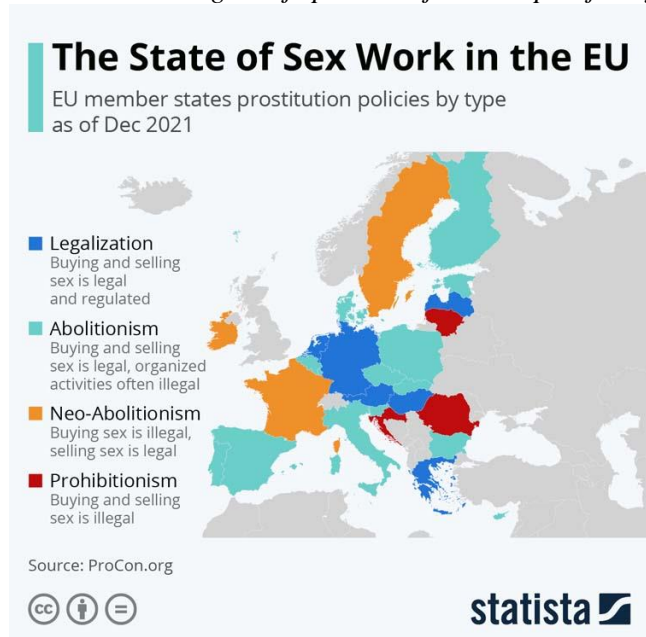
Stigmatizacija je samo jedan od problema vezanih za prostituciju. Na probleme prostitucije se može gledati kroz različite aspekte kao socijalni, zdravstveni i pravni (Joulaei i sur., 2021.). Usprkos njezine legalnosti u nekim zemljama prostitutke i dalje imaju strah da će ih njihove obitelji i prijatelji odbaciti jer se smatra neprihvatljivim načinom zarade novaca (Joulaei i sur., 2021.). Osim toga, njih se krivi za kršenje društvenih normi, što ih potiče na rad na crnom tržištu i još više povećava njihovu ranjivost (Joulaei i sur., 2021.). Mnoge prostitutke doživljavaju nasilje što uključuje fizičke napade, prijetnje oružjem, ali i ozbiljne ozljede (Block i Varricchio, 2018.). Mnogo prostitutki ima probleme s mentalnim i tjelesnim zdravljem. Istraživanja pokazuju da 62,4% pati od depresije, ali zbog stigmatizacije ne traže liječničku pomoć. Ishod toga što ne traže liječničku pomoć je da često imaju spolno prenosive bolesti, a istraživanje iz SAD-a je pokazalo da je 17,3% HIV pozitivno (Joulaei i sur., 2021.).

3. MODELI REGULACIJE PROSTITUCIJE

Na prostituciju se gleda kao nepoželjnu društvenu pojavu i pravni sustavi u različitim zemljama tu problematiku žele riješiti na različite načine. Modeli regulacije prostitucije koji postoje su: legalizacija, dekriminalizacija, nordijski model, djelomična (de)kriminalizacija i kriminalizacija. Svaki od tih modela ima svoje prednosti i mane i funkcionalnost modela ovisi o različitim čimbenicima, kao što su kultura i društvene vrijednosti. World Values Survey pokazuje da je tolerantnost ljudi kongruentna s legalnim sustavom države u kojoj žive, dakle populacija je tolerantnija u državama u kojima je prostitucija legalizirana (Weitzer, 2021.). Iznimka je Norveška koja je treća po tolerantnosti 2007. godine, a koja je 2009. godine uvela kriminalizaciju klijenata (Weitzer, 2021.).

Slika 3.1.

Prikaz modela regulacije prostitucije u Europskoj Uniji

Izvor: <https://www.statista.com/chart/16090/eu-member-states-prostitution-policies-by-type/>

Slika 3.1. prikazuje modele koji su zastupljeni u Europskoj Uniji. Vidljivo je da je u većini zemalja zastupljen abolicionizam u kojem je prostitucija načelno dekriminalizirana, ali je držanje bordela, poticanje i prisila na prostituciju ilegalna. Drugi najzastupljeniji model je legalizacija u kojoj je svaki oblik dobrovoljne prostitucije legalan. Odmah nakon toga slijedi Nordijski model ili neo-abolicionizam u kojim se kažnjavaju klijenti. Na slici je također vidljivo da samo tri zemlje primjenjuju model prohibicije.

Postoje različita mišljenja o tome kakve posljedice nastaju legalizacijom. Jedna strana govori da legalizacijom raste i trgovanje ljudima, a druga da je to najbolje rješenje toga problema (Lee i Persson, 2021.). Često u medijima postoje lažne tvrdnje o opsegu trgovanja ljudima koje nisu podržane izvorima, podacima, nije provjerena točnost tih podataka, a stručnjaci su ignorirani, dok su prostitutke marginalizirane i stigmatizirane i njihov se glas ne čuje (Weitzer, 2021.). Trgovanje ljudima nije jedini problem koji se treba riješiti uređenjem zakonske regulative. Postoje mnogo drugih problema s kojima se prostitutke susreću, ali koje zakonodavci ne uzimaju uvijek u obzir. Veliki problem kod donošenja zakonske regulative je što zakonodavna tijela ne konzultiraju prostitutke u

stvaranju socijalnih politika koje zbog toga često nisu odgovarajuća njihovim potrebama i interesima (Weitzer, 2021.).

3.1. Legalizirana prostitucija

Legalizacija se temelji na poštovanju slobode izbora, autonomije i neutralnosti države po pitanju osobnog morala (Krnić i sur., 2021.). U tom sustavu prostitucija je legalna ukoliko se osobe registriraju, dobiju dozvolu ili rade u određenom dijelu grada gdje je ona dopuštena (Lee i Persson, 2021.). Ukoliko to nije slučaj, ona je ilegalna. U tom modelu na prostituciju se gleda kao na legitiman rad i prostitutke imaju razna prava kao zdravstveno i mirovinsko osiguranje (Della Giusta i Munro, 2016.). Dakle postoji posebna pravna regulativa kojom se uređuje prostitucija. Taj sustav podrazumijeva da je prostitucija dio društva kojeg se kriminalizacijom ne može iskorijeniti te se iz tog razloga treba pravno urediti (Joulaei i sur., 2021.). Cilj tog modela je stvaranje sigurnog okruženja za osobe koje se bave prostitucijom bez prisile drugih (Lee i Persson, 2021.). Model je također nastao kako bi se zaustavilo širenje spolno prenosivih bolesti kao i nasilje i druge štetne društvene pojave (Joulaei i sur., 2021.). Libertarijansko gledište smatra da bi prostitucija trebala biti legalna jer ona u suštini nije nasilna nego dobrovolja (Block i Varricchio, 2018.). Libertarijanizam se ne temelji na moralnosti nekog djela, već se bavi pravnim i političkim stranama pojava, a temeljna misao je da bi sve radnje trebale biti legalne dokle se ne dolazi do agresije ili prisile prema nekome (Block i Varricchio, 2018.).

Pozitivne strane legalizacije su što se prostitutke stavlja u bolji položaj jer mogu birati svoje radno mjesto i imaju bolju zaštitu od nasilja i bolesti (Joulaei i sur., 2021.). U bordelima često postoje zaštitari koji mogu zaštititi prostitutke ukoliko klijent želi vršiti nasilje nad njima. Osim toga obavezno je nošenje kondoma zbog čega su bolje zaštićene od spolno prenosivih bolesti, ali također imaju i bolji pristup zdravstvenom sustavu što poboljšava i društvenu sigurnost (Joulaei i sur., 2021.). Osim što prostitutke u reguliranim uvjetima imaju više zdravstvene zaštite, imaju i bolju pravnu zaštitu u slučaju nasilja, prijetnji i zlostavljanja (Joulaei i sur., 2021.). Legalizacijom se može postići bolja zaštita od službi i zakona kao i smanjenje nasilja od poslodavca, ali i humanije postupanje prema

prostitutkama (Block i Varricchio, 2018.). U ilegalnim sustavima, često doživljavaju ucjene i nasilje samog osoblja policije, a zbog ilegalnosti njihovog posla ne mogu prijaviti drugu osobu bez da sebe inkriminiraju.

Glavni argument negativne strane je što u legalnoj prostituciji postoji više trgovanja ljudima jer postoji prikladno tržište (Joulaei i sur., 2021.). No, neki su stajališta da legalizacija prostitucije ne znači nužno i više trgovanja ljudima nego je veća njihova vidljivost i otkrivanje (Weitzer, 2021.). U slučaju Njemačke nisu nađeni podaci da se je trgovanje ljudima povećalo nakon legalizacije te su od 2002. godine brojevi počeli padati (Weitzer, 2021.). Iako je prostitucija legalna u nekim zemljama, svejedno nije dovoljno društveno prihvaćena, čak je izolacija od strane obitelji i prijatelja prema prostitutkama veća u legalnim sustavima (Joulaei i sur., 2021.). Nizozemska je najliberalnija zemlja po pitanju prostitucije i ima najbolje uređeni pravni sustav u tom području. U tom sustavu prostitutke mogu birati svoje radno mjesto i time imati sigurnije radno okruženje. Obavezno je nošenje kondoma, kao i liječnički pregledi, a prostitutke imaju mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Također se radi na društvenoj prihvatljivosti prostitutki.

Slika 3.2.

Natpis u crvenoj četvrti u Amsterdamu

Izvor: vlastita fotografija

Na slici 3.2. je vidljiv je natpis bordela u crvenoj četvrti Amsterdamu na kojem je istaknuto koje radnje su zabranjene. Snimanje i slikanje prostitutki nije dopušteno, kao i fizičko

nasilje i vikanje, osim toga unutra je zabranjeno pušenje i jedenje. Također je vidljivo da je minimalna dob prostitutki 21 godina. Time se želi poboljšati odnos prema prostitutkama i poboljšati njihovi radni uvjeti.

Slika 3.3.
Bordel u crvenoj četvrti u Amsterdamu

Izvor: vlastita fotografija

Slika 3.3. prikazuje bordel u Amsterdamu u crvenoj četvrti. Bordeli su prepoznatljivi po crvenim svjetlima i crvenim zavjesama. Ukoliko se radi u bordelu za pripadnike LGBTQ+ zajednice, svjetla su plave boje.

Vlast strogo regulira i kontrolira bordele, imaju obveznu registraciju i provjeravaju se vlasnici, a posebice se pridaje važnost sigurnosti i zdravlju prostitutki (Mullin, 2020.) Mnogi kritiziraju taj pristup iz razloga što su ti zahtjevi prema bordelima jako skupi i zbog toga opstaju samo veliki bordeli (Mullin, 2020.). Nedostatak tog sustava je što osobe koje se ne mogu registrirati, a to su većinom strankinje, prisiljene su raditi u ilegali što ih više izlaže rizicima (Mullin, 2020.).

Krajem 2019. godine je u Njemačkoj bilo prijavljeno oko 40 400 osoba koje se bave prostitucijom, a stručnjaci procjenjuju da ukupno ima 200 000 osoba koje rade u toj sferi (Duhaček, 2021.). To znači da veliki broj prostitutki u Njemačkoj nije registriran nego se prostitucijom bavi ilegalno. Mnogo njih dolazi iz inozemstva i iskorištava se njihova pozicija i otežava njihov izlaz iz prostitucije (Lišnić, 2021.). Samo oko 19% registriranih prostitutki ima njemačko državljanstvo (Duhaček, 2021.). Ti podaci pokazuju kako se legalizacijom nije uspjela riješiti ilegalna prostitucija i mnoge prostitutke nemaju zaštitu države (Duhaček, 2021.)

„U Njemačkoj je 2004 provedeno istraživanje o životnoj situaciji, sigurnosti i zdravlju žena u Njemačkoj. Među ispitanicima bilo je 110 prostitutki što je pružilo uvid u njihove životne uvjete. Rezultati istraživanja su pokazali koliko su prostitutke izložene nasilju. Sa seksualnim uznemiravanjem susrelo se 92% ispitanica, psihičko nasilje doživjelo je 82%, fizičko nasilje 87% i seksualno zlostavljanje 59%, a 26% ih je više puta doživjelo silovanje. U djetinjstvu je 43% bilo izloženo seksualnom zlostavljanju. Ispitanice su također imale žalbe na svoje zdravstveno kao i psihičko stanje. Četvrtina često ili povremeno ima želju za samoubojstvom, a skoro trećina ima napadaje straha ili panike. Često imaju dupli život i taje svojoj okolini da se bave prostitucijom kako se ne bi susrele s diskriminacijom. Susreću se s problematičnim obiteljskim strukturama - ili one izvorne obitelji ili njihove, rijetko imaju pozitivne, stabilne obiteljske odnose. (Müller i Schröttle, 2004.)“.

3.2. Dekriminalizirana prostitucija

Glavna razlika između legalnog modela i modela dekriminalizacije je što je u legalnom modelu prostitucija posebno regulirana, dok u dekriminaliziranom ne postoji zakonska zabrana prostitucije, nego je ona regulirana općim zakonom o radu. Dakle, u modelu dekriminalizirane prostitucije radi se o nereguliranom tržištu (Lee i Persson, 2021.). U Europi ne postoji niti jedna zemlja koja primjenjuje taj model. Prva zemlja koja je uvela taj model bio je Novi Zeland 2003. godine zahvaljujući zalaganju udruga prostitutki i feminističkih organizacija (Krnić i sur., 2021.). Također se primjenjuje u nekim dijelovima Australije. Novi Zeland nije htio uvoditi legalizaciju jer ona zahtjeva mnogo

administracije kao i velike troškove za voditelje bordela koji bi rezultirali time da samo veliki bordeli opstaju, a prostitutke koje nisu registrirane bi bile u riziku od eksploatacije (Della Giusta i Munro, 2016.). U tom modelu se prostitucija smatra regularnim radom, ali štiti ljudska prava prostitutki (Krnić i sur., 2021.). Upravo zato što je nastao poticajem osoba koje su upoznate s tematikom iz prve ruke, model je usmjeren na zaštitu ljudskih prava prostitutki, zaštita od eksploatacije i usmjeren je na njihovu dobrobit, zdravlje i sigurnost (Krnić i sur., 2021.). Ciljevi sustava su ponajprije smanjenje viktimizacije, eksploatacije, smanjenje kriminala koji je povezan s prostitucijom, rješavanje problema maloljetničke prostitucije, smanjenje broja ilegalnih migranata i stati na kraj trgovanju ljudima (Weitzer, 2012., prema Krnić i sur., 2021.).

Uvođenjem tog modela popravili su se životni uvjeti prostitutki, smanjilo se je nasilje prema njima, došlo je do boljeg odnosa s policijom i imaju sigurnije radno okruženje jer većinom rade u zatvorenim prostorima (Krnić i sur., 2021.). Također im je bolji pristup zdravstvenim uslugama. U ovom pristupu i dalje ima nasilja, diskriminacije i stigmatizacije, no ono je smanjeno i prostitutkama je omogućeno prijavljivanje istoga (Lišnić, 2021.). Ovim modelom se postiže bolje prihvaćanje prostitutki pošto njihovo djelovanje nije zakonski zabranjeno (Joulaei i sur., 2021.). Ipak su prostitutke i u ovom modelu stigmatizirane, ali ne tako drastično kao u nekim drugim modelima. Važan aspekt ovog pristupa je i što prostitutke nekad imaju informacije o trgovanju ljudima ili iskorištavanju djece te se njime omogućava njihova prijava bez da same sebe inkriminiraju kao u ilegalnoj prostituciji (Lišnić, 2021.). Iako ovaj model ima mnogo prednosti, niti on nije savršen. I dalje postoji nelegalni dio prostitucije jer se neke prostitutke ne žele ili ne mogu registrirati te su i dalje izložene rizicima (Krnić i sur., 2021.).

U Novom Zelandu je 2003. godine dopušteno da prostitutke djeluju u skupini i da treće strane moraju biti registrirane kako bi one imale bolju zaštitu (Mullin, 2020.). To im omogućava zajedničko djelovanje i stvaranje mreže podrške (Joulaei i sur., 2021.). Mnoge prostitutke su pohvalile ovaj pristup tvrdeći da se toj djelatnosti pridaje legitimitet koji zaslužuje (Mullin, 2020.). Rezultat toga je bio da 95% njih smatra da su njihova prava

bolje zaštićena, a 60% je bilo osnaženo da odbije klijente (Mullin, 2020.). Iako se je položaj prostitutki poboljšao, nije došlo do porasta njihovog broja (Lišnić, 2021.).

Iako je ovaj model u Novom Zelandu funkcionalan, u drugim zemljama bi moglo doći do problema zbog rodne neravnopravnosti ukoliko su to zemlje u razvoju u kojima su žene prisiljene da se bave prostitucijom (Mullin, 2020.)

3.3. Djelomična (de)kriminalizacija

Kod djelomične dekriminalizacije ili abolicionističkog modela kupovanje i prodaja seksualnih usluga su legalni ali su bordeli i organizirana prostitucija zabranjeni (Lišnić, 2021.). Ne postoji posebni pravni okvir koji bi regulirao prostituciju nego ju reguliraju zakoni o radu. Dijelovi prostitucije koji jesu zabranjeni su držanje bordela, i omogućavanje, poticanje i prisila na prostituciju (Mullin, 2020.). Tako je u Velikoj Britaniji zabranjeno oglašavanje traženja ili pružanja seksualnih usluga. Neke od zemalja u kojima se primjenjuje taj model osim Velike Britanije su Portugal, Španjolska, Poljska i druge.

Kod prostitucije radi se od prodaji seksualnih radnji i obje strane razmjene profitiraju, zbog toga se prostitucija često naziva i zločin bez žrtve (Joulai i sur., 2021.). Iako se smatra da je to zločin bez žrtve, to u realnosti nije uvijek tako. Primjerice, u Velikoj Britaniji je najveći broj prostitutki iz drugih siromašnih zemalja često dovezen trgovanjem ljudi (Osborne, 2014.).

Zbog zabrane držanja bordela prostitutke su prisiljene baviti se uličnom prostitucijom koja sa sobom donosi mnoge rizike. Veća je izloženost nasilju, ali je pozitivna strana što zbog njezine legalnosti, prostitutke mogu potražiti pravnu pomoć (Joulai i sur., 2021.).

3.4. Nordijski model

Jedan oblik djelomične dekriminalizacije je Nordijski model koji je poznat još i pod nazivom *Švedski model* jer je Švedska prva 1999. godine uvela takvu zakonsku regulativu. Druge zemlje koje su bile među prvima koje su taj model također uvele su Norveška i Island. (Joulai i sur., 2021.). Razlikuje se od drugih modela po tome što se u njemu ne

kriminaliziraju pružatelji seksualnih usluga, nego klijenti i oni koji omogućavaju prostituciju kao bordeli, makroi i slično (Joulaei i sur., 2021.). Klijente se u Švedskoj može kazniti sa novčanom kaznom ili zatvorskom kaznom do 6 mjeseci (Della Giusta i Munro, 2016.). Utjecaj na tu zakonsku regulativu imao je radikalni feminizam i stav da je prostitucija oblik diskriminacije i nasilja prema ženama i zbog toga se kažnjavaju klijenti. Kažnjavanjem klijenata nastoji se smanjiti prostitucija (Mullin, 2020.). Još jedan cilj ovog modela je što on svojim politikama nastoji olakšati izlaženje iz prostitucije iako u primjeni nema očekivanih rezultata (Krnić i sur., 2021.).

Izješće koje preporučuje usvajanje nordijskog modela je već 2014. godine izglasano od strane odbora za ženska prava i rodnu ravnopravnost Europskog parlamenta (Osborne, 2014.) On je jedan od dominantnih modela u Europskoj uniji, a Europski parlament je donio rezoluciju kojom se pitanje prostitucije treba promatrati iz gledišta politike rodne ravnopravnosti (Krnić i sur., 2021.).

Ovaj model ima iste prednosti kao i model dekriminalizacije. Još jedan pozitivan efekt je što se podržava suradnja državnih institucija sa prostitutkama vezano za pitanja zdravlja i sigurnosti, a osim toga se tim modelom smanjuje trgovanje ljudima u seksualne svrhe (Joulaei i sur., 2021.). Onima koji se bave prostitucijom taj sustav omogućava da mogu potražiti pomoć i podršku ili izlaz iz prostitucije (Osborne, 2014.) Postoje još dodatne pozitivne strane kao smanjenje ulične prostitucije bez povećanja drugih oblika seksualnog rada jer se smanjuje broj klijenata (Joulaei i sur., 2021.). No, zbog manjeg tržišta su prostitutke ponekad prisiljene snižavati cijenu svojih usluga (Mullin, 2020.).

Negativne strane ovog pristupa su što se smatra da je veća vjerojatnost da će klijenti biti opasni, a zbog zabrane bordela, izložene su većem riziku baveći se uličnom prostitucijom (Joulaei i sur., 2021.). Model je nastao kao odgovor na uličnu prostituciju, koja se je na taj način nastojala smanjiti, no u moderno doba dogovori oko sastanaka se često vrše online i u zatvorenim prostorima s čime je kontrola prostitucije sve manja, a rizici prostitutki veći (Krnić i sur., 2021.).

U skandinavskim zemljama se je taj model pokazao učinkovitim, a tamo postoji veliki stupanj svijesti o eksploataciji u prostituciji, ali i rodne ravnopravnosti (Osborne, 2014.) To postavlja pitanje kako bi ovaj model funkcionirao u državama koje imaju drugu kulturu i društvene vrijednosti.

3.5. Ilegalna prostitucija

U ovom modelu kupovanje, prodaja i omogućavanje prostitucije su kriminalne radnje (Joulaei i sur., 2021.). Osobe koje se kažnjavaju su one koje se bave prostitucijom. Taj model naziva se još i tradicionalni model jer su u prošlosti samo prostitutke bile kažnjavane i to sve do 1999. godine kada je došlo do reforme u Švedskoj po kojoj se kažnjavaju korisnici seksualnih usluga (Lee i Persson, 2021.). Prostitucija se smatra nemoralnim činom i nepoželjnom društvenom pojavom koja se želi suzbiti zakonskom regulacijom i iz tog razloga neke države uvode kriminalizaciju (Joulaei i sur., 2021.). Kažnjavanje prostitutki nije u skladu sa standardima zaštite ljudskih prava na međunarodnoj razini, ali je to ipak praksa u mnogim državama centralne i istočne Europe i centralne Azije, među kojima se nalazi i Hrvatska (Krnić i sur., 2021.).

Ideja iza kriminaliziranja prostitucije je da se ona smanji kao i trgovanje ljudima. Zagovaratelji ovog modela smatraju kako ono smanjuje tržište, smanjuje potražnju pa time i prodaju kao i trgovanje ljudima (Joulaei i sur., 2021.). U realnosti taj model smanjuje dobrovoljnu prostituciju, no ono stvara veće tržište za prisilnu prostituciju i trgovanje ljudima. (Joulaei i sur., 2021.). To znači da se kriminaliziranjem prostitucije stvara veće tržište za trgovanjem ljudima i da se ono može čak povećati (Lee i Persson, 2021.).

Negativne strane su što se u ilegalnoj prostituciji povećava izloženost nasilju i zlostavljanju, a povećava se i broj neprijavljenih incidenata zbog straha od sankcija za bavljenje prostitucijom (Joulaei i sur., 2021.). Također je učestalije nekorištenje kondoma u ilegalnoj prostituciji što povećava rizik za zarazom spolno prenosivih bolesti (Joulaei i sur., 2021.). Prostitutke ne nose sa sobom kondome jer se oni mogu koristiti kao dokaz da su s namjerom počinile kazneno djelo odavanja prostituciji. Po mišljenju nekih prostitutki bi njihovo zdravlje bilo zaštićeno u sustavu bez kriminalizacije jer bi imale sigurno okruženje (Joulaei i sur., 2021.).

Društvene posljedice kriminaliziranja prostitucije je što se one još više stigmatiziraju, marginaliziraju i diskriminiraju te se krše njihova ljudska prava (Joulai i sur., 2021.). Model kriminalizacije također potiče marginalizaciju prostitutki što dovodi do duševnih bolesti i zanemarivanju zdravlja (Joulai i sur., 2021.). One pokušavaju biti prikrivene u društvu zbog neprihvaćenosti njihove djelatnosti (Joulai i sur., 2021.).

Što se tiče zaštite od policije, ona je jako slaba u tom modelu. Čak se pojavljuje nasilje prema prostitutkama od strane policije. Između ostaloga se dešavaju silovanja, ucjene ili se traže seksualne usluge kako one ne bi bile uhićene (Mullin, 2020.). Još jedan problem kod penalizacije prostitutki je što one moraju platiti novčane kazne, a to čine zarađivanjem novaca od prostitucije, tako da kazna postaje poticaj za daljnje kršenje zakona (Mullin, 2020.). Osim toga, kada su one kažnjavane to im otežava zaposlenje u drugim profesijama što ih prisiljava da se i dalje bave prostitucijom (Mullin, 2020.).

4. PROSTITUCIJA U HRVATSKOJ

Tema prostitucije je i dalje tabu u Hrvatskoj te je u javnom diskursu gotovo i nema (Krnić i sur., 2021.). Javne politike su gotovo nepostojeće, a stručnjaci u Hrvatskoj smatraju da se zakonska regulativa treba promijeniti jer je zastarjela i stavlja osobe koje se bave prostitucijom u još ugroženiji položaj (Krnić i sur., 2021.). Također je loše što ne postoji distinkcija između osoba koje se dobrovoljno bave prostitucijom i onih koje su na to bile primorane te se u oba slučaja kažnjavaju (Krnić i sur., 2021.).

Prijedlog izmjena Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira donesen je 2012. godine, a u njemu je predviđeno kriminaliziranje klijenata kao i samih prostitutki jer se na taj način želi suzbiti prostitucija (Krnić i sur., 2021.). Funkcionalnost tog zakona pred pravosuđem je također upitna jer je to ponašanje teško dokazivo pred sudom (Krnić i sur., 2021.). Tim zakonskim prijedlogom bi se još strože kažnjavala prostitucija.

4.1. Povijest prostitucije u Hrvatskoj

U Zagrebu je prostitucija bila dozvoljena u javnim kućama sve do 1992. godine. Već 1852. godine je kaznenim zakonom u Banskoj Hrvatskoj bila regulirana prostitucija na način da je to pitanje bilo prepušteno lokalnom redarstvu. U većini slučajeva bile su dopuštene javne kuće ili takozvana bludilišta. Rad javnih kuća je isto tako bio reguliran propisom iz 1899. godine (Zorko, 2006.). Vlasnik javne kuće je mogla biti samo ženska osoba, starija od 30 godina te je ona od redarstva dobila koncesiju koja je također određivala broj prostitutki. Porezi su bili veliki, ali se je na javne kuće gledalo kao na svako drugo poduzeće. U njima nisu smjela boraviti djeca, dječaci mlađi od 16 godina ili raditi služavke mlađe od 17 godina. Kod prijave za rad, također su morale proći zdravstveni pregled koji se je redovito nastavljao obavljati tijekom rada u javnoj kući kako bi se spriječilo širenje spolnih bolesti (Zorko, 2006.). Uvjeti rada bili su loši, materijalno i fizički ih se je iskorištavalo. Kasnije se je zakonom reguliralo da prostitutke moraju dobiti petinu zarade. Često se je događalo da su javne kuće prodavale djevojke drugima čak i bez njihovog znanja (Zorko, 2006.). U društvu nisu bile dobro prihvaćene i kako bi se zaštitio javni moral, zabranjeno im je da posjećuju određena javna mjesta poput kazališta, slastičarnica i slično. Zbog izrabljivanja prostitutki u javnim kućama, velike incidencije spolnih bolesti liječnici i novinari su se počeli zalagati za ukidanje javnih kuća.

Nakon 1922. godine ukinute su javne kuće, ali su se osobe koje su se bavile prostitucijom mogle upisati u očevidnik i bile su tolerirane (Zorko, 2006). Osim toga, morale su obavljati liječničke preglede dva puta tjedno jer je dolazilo do brzog širenja spolnih bolesti. U očevidnik se nisu mogle upisati djevojke mlađe od 18 godina, trudnice, udane, nevine i oboljele od neke zarazne bolesti (Zorko, 2006). Te djevojke su trebale živjeti u stanovima udaljenima od crkvi, škola i slično, ali se to nije uvijek moglo provesti, te je došlo do toga da se stanovnici žale. Odredba o nadzoru prostitucije nije dopuštala da muškarci žive na račun prostitutki. (Zorko, 2006.). Nakon 1934. godine svaki oblik prostitucije postaje zabranjen. Najveći razlog tome bilo je brzo širenje spolnih bolesti i liječnici, pravnici i kršćansko društvo zalagalo se je za zabranu prostitucije. Nakon zabrane, prostitucija nije nestala, samo je nastavila postojati u sferi ilegale. Tajne

prostitucije bilo je i za vrijeme legalne prostitucije, a problem kod tajne prostitucije je što ne postoji zdravstvena i redarstvena kontrola.

Kao razloge korištenja usluga prostitutki Zorko (2006.) navodi neproporcionalni udio muške i ženske populacije u zajednici, jednostavnost jer nije potrebno upoznavanje udvaranje i slično kao i psihički i spolni poremećaji, asocijalnost, nemoralnost i način zabave.

4.2 Pravni okvir u Hrvatskoj

Iako je prostitucija u većini zemalja svijeta ilegalna, Hrvatska je jedna od samo tri zemlje u Europskoj Uniji u kojima je prostitucija zabranjena, druge dvije su Litva i Rumunjska. (Mullin, 2020.). U Hrvatskoj se uz politike o prostituciji vežu moral i javni red i mir, ali se sve više prepoznaje da su to politike regulacije prostitucije i rodne ravnopravnosti (Krnić i sur., 2021.). Prostitucija je u hrvatskom zakonodavstvu uređena Zakonom o prekršajima protiv javnog reda i mira i Kaznenim zakonom. Zakoni koji reguliraju prostituciju u Hrvatskoj su zastarjeli i ne slažu se s načelom zaštite ljudskih prava, a političkih rasprava o promjeni zakona nema (Krnić i sur., 2021.).

4.2.1. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira

Prekršaji su povrede javnog poretka i društvenih vrijednosti koja su lakša od kaznenih djela. U prekršajnom zakonu prostitucija je obuhvaćena kao dobrovoljna djelatnost. Zadnji puta je 1994. godine došlo do promjena u Zakonu o prekršajima protiv javnog reda i mira. Člankom 7. propisuje se novčana kazna ili kazna zatvora do 30 dana, osobi koja dopušta bludničenje u svojim prostorijama ili na drugi način pomaže vršenju prostitucije, a u članku 12. propisuje se novčana ili zatvorska kazna do 30 dana osobama koje se odaju prostituciji (Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, NN 5/90., 30/90., 47/90., 29/94.). Taj zakon je na snazi od 25. listopada 1977 godine, a iznosi novčanih kazni su u njemačkim markama što pokazuje koliko je ovaj zakon zastario. Preračunato bi iznosi za omogućavanje ili davanje prostora za prostituciju bili između 192.23 kn do 1345.61 kn, dok za prekršaj bavljenja prostitucijom od 192,23 kn do 768,92 kn. Osim toga moguće je

izreći mjeru udaljavanja s općine u kojoj je počinjen prekršaj ili obavezno liječenje od AIDS-a (Antoliš i sur., 2013.).

4.2.2. Kazneni zakon

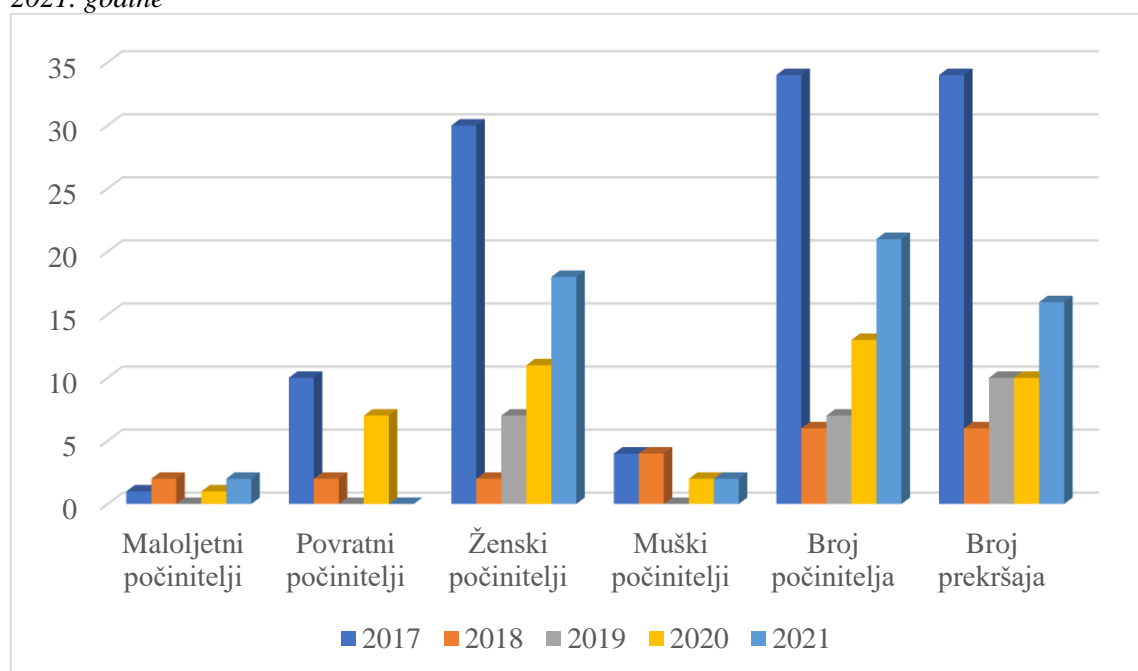
Kaznenim zakonom se inkriminira prisilna prostitucija, trgovanje ljudima i podvođenje djeteta (Antoliš i sur., 2013.). Dakle u Kaznenom zakonu štiti se osobe koje se bave prostitucijom, ako je ona prisilna. O tome govori članak 90. stavak 1. točka 7. koji propisuje zatvorsku kaznu od najmanje 5 godina ili dugotrajnu zatvorsku kaznu, ako neka osoba „siluje drugu osobu, drži je u spolnom ropstvu, prisiljava na prostituciju, nezakonito drži u zatočenju ženu koja je nasilno zatrudnjela kako bi se utjecalo na etnički sastav nekog pučanstva ili činile kakve druge teške povrede međunarodnog prava, drugoj osobi bez njezina pristanka i kada to nije opravdano medicinskim razlozima oduzme biološku reproduktivnu sposobnost, ili nad njom izvrši neko drugo spolno nasilje usporedive težine“ (Kazneni zakon, NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21.). Također će se kazniti i ako neka osoba zapovijedi jedno od gore navedenih kaznenih djela drugoj osobi. U članku 157. stavku 1. se određuje zakonska kazna od šest mjeseci do pet godina osobama koje „namamljuju, vrbuju ili potiču na pružanje spolnih usluga ili organiziraju ili omogućavaju drugoj osobi pružanje spolnih usluga, radi zarade ili druge koristi (Kazneni zakon, NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21.). Drugom stavku članka 157. propisuje se zatvorska kazna, od jedne do deset godina, osobi koja „drugu osobu radi zarade silom ili prijetnjom, obmanom, prijevarom, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti, prisili ili navede na pružanje spolnih usluga, ili tko koristi spolne usluge takve osobe uz naplatu, a znao je ili je morao i mogao znati za navedene okolnosti“. Također je i oglašavanje prostitucije druge osobe kažnjivo zatvorom do tri godine (Kazneni zakon, NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., čl.157, st.3). Stavak 4. članka 157. propisuje da su kaznena djela iz stavki 1., 2. i 3. kažnjiva neovisno o tome je li se osoba koja se namamljuje, vrbuje, potiče ili iskorištava za prostituciju već prije bavila time samostalno (Kazneni zakon, NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21.).

4.3 Fenomenologija prostitucije u RH

Iz razloga što je prostitucija u Republici Hrvatskoj ilegalna, teško je procijeniti stvarni broj osoba koje se bave prostitucijom. Prema neslužbenim podacima, u Hrvatskoj ima oko 7000 prostitutki (Duhaček, 2021.) Statistički podaci koji postoje vezano za prostituciju su statistike Ministarstva unutarnjih poslova koje se temelje na prijavama prekršaja i kaznenih djela i statistike Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske.

Graf 4.1.

Podaci o prekršajima iz članka 12. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira od 2017. do 2021. godine

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova RH, statistički podaci 2017. – 2021.

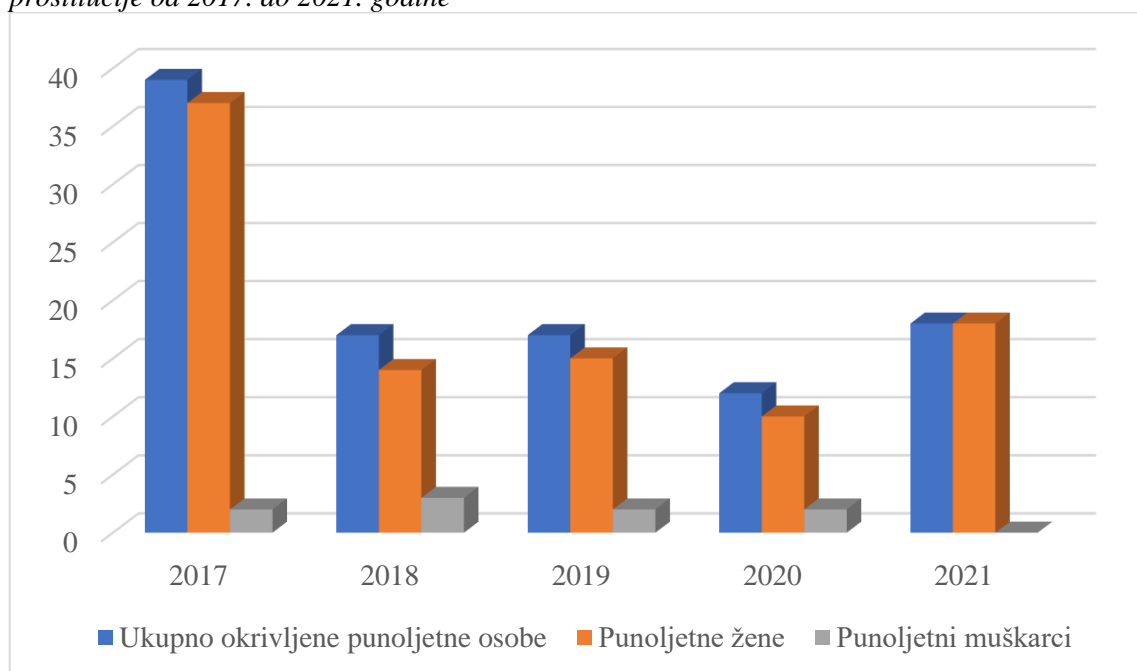
Graf 4.1. prikazuje broj prijavljenih prekršaja i broj počinitelja prekršaja kao i njihova raspodijeljenost po spolu, koliko počinitelja je bilo maloljetno i broj povratnih počinitelja. Vidljivo je da je nakon 2017. godine došlo do pada broja prekršaja i počinitelja s 34 na 6, ali broj lagano raste od 2018. do 2021. godine s 10 na 16 prijavljenih prekršaja. Po broju počinitelja vidljivo je da postoje slučajevi zajedničkog djelovanja jer je broj prijavljenih prekršaja manji od broja počinitelja u 2020. i 2021. godini. Također je u grafu 4.1. prikazan broj počinitelja po spolu. Vidljivo je da je većina ženskog spola. Jedina godina kada je bilo više muških nego ženskih prijavljenih seksualnih radnika je 2018. godina. Iz

grafa 4.1. također je vidljivo da 2017., 2018., i 2020. godine postoje povratni počinitelji i da je mali broj počinitelja maloljetno. Maloljetnih počinitelja ima najviše dvoje i to u 2018. i 2020. godini. Najviše povratnih počinitelja bilo je 2017 i iznosi oko trećine ukupnih počinitelja prekršaja.

Kod Državnog zavoda za statistiku su podaci za prostituciju, podvođenje i ustupanje prostorija radi omogućavanja prostitucije prikupljeni su zajedno. Iz tog razloga teže je razlučiti broj osoba koji je okrivljeno za pojedini prekršaj.

Graf 4.2.

Okrivljene punoljetne osobe za prostituciju, podvođenje i ustupanje prostorija radi omogućavanja prostitucije od 2017. do 2021. godine

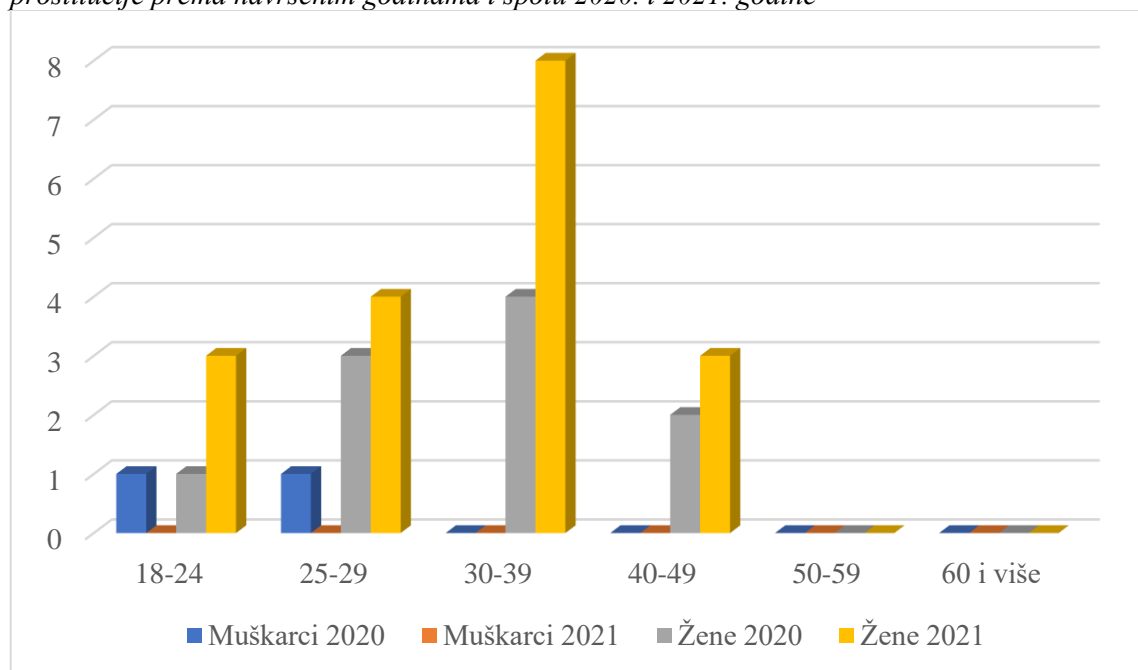
Izvor: Državni zavod za statistiku, statistički podaci 2017. – 2021.

Graf 4.2. prikazuje podatke o ukupnom broju okrivljenih osoba za prostituciju, podvođenje i ustupanje prostorija radi omogućavanja prostitucije u razdoblju od 2017. do 2021. godine i broj muških i ženskih osoba koji su počinili navedene prekršaje. Vidljivo je da je broj ukupnih okrivljenih osoba 2017. bio 39, a od toga je 37 bilo ženskog spola. Brojke padaju do 2020. godine, kada broj okrivljenih osoba iznosi 12, od kojih je 10 ženskih. Do skoka dolazi 2021. godine kada se broj punoljetnih okrivljenih osoba podiže

na 18 te su one sve ženskog spola. Iz ovih podataka je vidljivo da je velika većina osoba koje čine prekršaje prostitucije, podvođenja i ustupanja prostorija radi omogućavanja prostitucije ženskog spola.

Graf 4.3.

Okrivljene punoljetne osobe za prostituciju podvođenje ili ustupanje prostorija radi obavljanja prostitucije prema navršenim godinama i spolu 2020. i 2021. godine

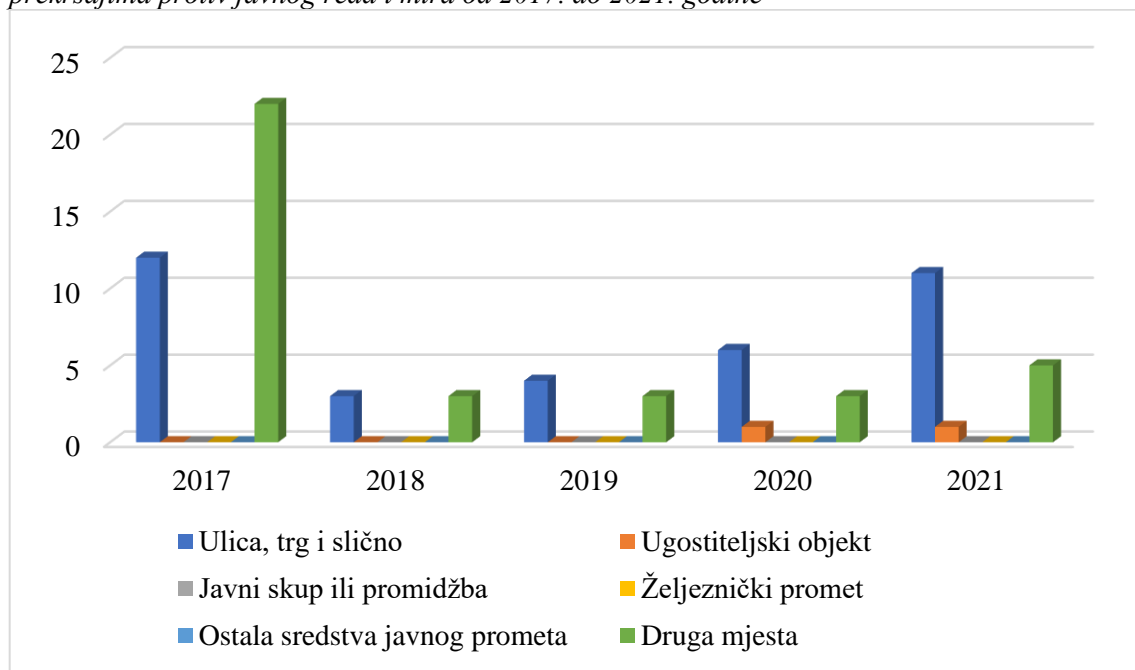

Izvor: Državni zavod za statistiku, statistički podaci 2020. – 2021.

U grafu 4.3. prikazana je raspodjela osoba koje su okrivljene za prostituciju, podvođenje ili ustupanje prostorija radi obavljanja prostitucije prema dobnim kategorijama i prema spolu prema podacima za 2020. i 2021. godinu. Vidljivo je da je broj muških koji su okrivljeni za ta djela jako mali. U 2020. je bilo okrivljeno dvoje muških osoba te je jedan iz dobne kategorije 18 do 24, a jedan iz kategorije 25 do 29. U 2021. nije zabilježena niti jedna muška osoba okrivljena za ta djela. Što se tiče žena 2020. godine, jedna se nalazi u dobnoj skupini od 18 do 24, tri su u skupini od 25 do 29, četiri u skupini od 30 do 39 godina i dvije u skupini od 40 do 49. Što se tiče 2021. godine, raspodjela po dobi je tri u dobnoj skupini od 18 do 24, četiri u skupini od 25 do 29, osam u skupini od 30 do 39 i tri u skupini od 40 do 49. Prema tim podacima su okrivljene osobe najčešće mlađe životne dobi, a u dobnim skupinama od 50 do 60 nadalje ih nema.

Graf 4.4.

Prikaz broja prijavljenih prekršaja i mjesta počinjenja prekršaja iz članka 12. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira od 2017. do 2021. godine

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova RH, statistički podaci 2017. – 2021.

Graf 4.4. prikazuje mjesta na kojima su počinjeni prekršaji iz članka 12. koji su prijavljeni. Vidljivo da je najviše prijavljenih prekršaja bilo vezano uz ulice, trgove i slična mjesta. Jedino je 2017. godine bilo više prijavljenih prekršaja na drugim mjestima. Iz toga se može zaključiti da se najčešće prijavljuje ulična prostitucija. Po jedan prijavljeni prekršaj je zabilježen 2020. i 2021. godine u ugostiteljskim objektima. Na javnim skupovima ili promidžbama, u željezničkom prometu i ostalim sredstvima javnog prijevoza nije zabilježen niti jedan prekršaj.

Ovi podaci pokazuju samo dio prostitucije u obliku prijavljenih prekršaja, no tamnu brojku teško je odrediti iz razloga što se radi o dobrovoljnoj djelatnosti koja se načelno ne prijavljuje i odvija u tajnosti. Također se je digitalizacijom promijenio način na koji prostitutke i njihovi klijenti stupaju u kontakt što bitno otežava otkrivanje i sankcioniranje tih prekršaja.

Tablica 4.1.

Podaci o kaznenim djelima iz članka 157 iz Kaznenog zakona

Čl.157.	2017	2018	2019	2020	2021
Broj prijava	93	28	38	15	10
Broj počinitelja	12	4	11	7	4
Broj oštećenih osoba	100	27	31	9	9

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova RH, statistički podaci 2017. – 2021.

Tablica 4.3. prikazuje broj počinitelja i broj oštećenih osoba u usporedbi s brojem prijava kaznenog djela iz članka 157 Kaznenog zakona. Iz tablice 4.3. je vidljivo da se broj prijava za prisilnu prostituciju iz članka 157 Kaznenog zakona smanjuje kroz godine, osim skoka 2019. godine na 38 prijava. Isto tako se smanjuje i broj oštećenih osoba osim skoka u broju 2019. godine.

Prema pregledu sigurnosnih pokazatelja iz 2021. godine koja je prikazana po policijskim upravama, vidljivo je da je prijavljenih kaznenih djela iz članka 157 bilo u tri policijske uprave u Hrvatskoj, a to su policijska uprava Zagrebačka, Splitsko - Dalmatinska i Zadarska. Sveukupno je bilo 10 prijavljenih slučajeva. Najviše ih je bilo prisutno na području Zagreba (6), zatim u Splitsko – Dalmatinskoj (3) i jedan slučaj u Zadarskoj (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2022.).

5. ZAKLJUČAK

Ovaj dio pravnog sustava je jako složen i ne postoji savršeni model koji bi funkcionirao u svim kontekstima. U obzir se trebaju uzeti kulturalni, socijalni, ekonomski kao i opći društveni interes i tome prilagoditi pravni sustav. Kod legalne prostitucije prava prostitutki su zaštićena, ali postoji puno ilegalne prostitucije koju ne obuhvaćaju ta prava nego su izložene velikim rizicima. Model dekriminalizacije najbolje štiti prava i interese prostitutki iako i u njemu postoji dio prostitutki koji ilegalno radi i s time se susreće s više rizika. Djelomična (de)kriminalizacija nudi pravnu pomoć prostitutkama, ali zbog zabrane bordela se prostitutke često moraju baviti uličnom prostitucijom. Nordijski model kriminalizacijom klijenata smanjuje tržište, ali su klijenti koji se svejedno odluče na kupovanje seksualnih usluga često opasniji i nasilniji što povećava rizik za prostitutke. Prohibicija prostitucije u ilegalnom modelu za posljedice ima mnogo teškog nasilja nad prostitutkama i zdravstvene rizike kao i socijalnu isključenost prostitutki iz zajednice.

Svaki model ima svoje prednosti i mane, ali i oni koji se čine boljima u stvarnosti mogu imati drugačije rezultate. Jedan primjer toga je kod nordijskog modela gdje kriminalizirani klijenti često odlaze u druge zemlje kako bi koristili seksualne usluge. Problem koji je najuočljiviji je konstanto kršenje ljudskih prava prostitutki. U zemljama u kojima je prostitucija ilegalna, prostitutke su nezaštićene u sferi zdravlja i nasilja te bi se trebalo raditi na tome da one usprkos kriminalnim radnjama mogu potražiti pomoć. Model kriminalizacije najviše marginalizira prostitutke i povećava njihovu izloženosti različitim rizicima. Kriminalizacija prostitucije stvara više problema nego što ih rješava. Cilj zakona je osigurati osobama sigurnost i poštivanje njihovih prava i sloboda stoga je model prohibicije najlošiji.

Hrvatska primjenjuje model ilegalne prostitucije, a zakonska regulativa u Hrvatskoj je jako zastarjela. Kao baza za promjenu zakona trebala bi postojati kvalitetna istraživanja koja se bave problematikom prostitucije i uključiti bitne aktere kao prostitutke i stručnjake u tom području kako bi se donijeli čim kvalitetniji zakoni. Kod donošenja zakona važno je saslušati žrtve trgovanja ljudima, prostitutke koje su bile prisiljene baviti se tim poslom

i prostitutke koje su se dobrovoljno bavile tim poslom kako bi u budućnosti mogli stvoriti pravni sustav koji bolje štiti svoje građane. Vidljivo je po modelu Novog Zelanda da suradnja i uvažavanje mišljenja između donositelja odluka, udruga i prostitutki imaju mnoge pozitivne učinke na njihov život i uspješnost regulative. Dekriminalizacija je model koji najbolje štiti prava prostitutki, a ne dovodi do povećanja prostitucije. Uz to taj model pospješuje detektiranje trgovanja ljudima.

Prostitutkama bi se trebao olakšati pristup zdravstvenim uslugama što bi bilo moguće pomoću besplatnih i anonimnih klinika. Zbog nasilja kojem su izložene trebale bi također imati pristup uslugama psihoterapijskog savjetovanja. Osim toga bi trebalo omogućiti prostitutkama lakši izlazak iz prostitucije. Vođenjem registara i kažnjavanjem to nije moguće jer je zbog diskriminacije u društvu kasnije teže pronaći zaposlenje.

Popis slika

Slika 3.1. *Prikaz modela regulacije prostitucije u Europskoj Uniji*.....5

Slika 3.2. *Natpis u crvenoj četvrti u Amsterdamu*.....7

Slika 3.3. *Bordel u crvenoj četvrti u Amsterdamu*.....8

Popis Grafova

Graf 4.1. <i>Podaci o prekršajima iz članka 12. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira od 2017. do 2021. godine.....</i>	18
Graf 4.2. <i>Okrivljene punoljetne osobe za prostituciju, podvođenje i ustupanje prostorija radi omogućavanja prostitucije od 2017. do 2021. godine.....</i>	19
Graf 4.3. <i>Okrivljene punoljetne osobe za prostituciju podvođenje ili ustupanje prostorija radi obavljanja prostitucije prema navršenim godinama i spolu 2020. i 2021. godine</i>	20
Graf 4.4. <i>Prikaz broja prijavljenih prekršaja i mjesta počinjenja prekršaja iz članka 12. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira od 2017. do 2021. godine.....</i>	21

Popis tablica

Tablica 4.1. <i>Podaci o kaznenim djelima iz članka 157 iz Kaznenog zakona.....</i>	22
---	----

6. LITERATURA

1. Della Giusta, M., & Munro, V. E. . (2016). *Demanding sex: critical reflections on the regulation of prostitution*. Routledge.
2. Državni zavod za statistiku (2022). Okrivljene punoljetne osobe prema klasifikaciji prekršaja, spolu i vrsti odluke. Posjećeno 28.8.2022. na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku:
https://web.dzs.hr/PXWeb/Selection.aspx?px_path=Pravosudje__prekršaji__punoljetni&px_tableid=T0701_2020.px&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=85376691-2fc8-497c-8486-15dd88cf054b
3. Duhaček, G. (2021). Postoje 4 pristupa prostituciji u Europi. Hrvatska ima najgori, kao Srbija i Rusija. Posjećeno 27.7.2022. na mrežnoj stranici INDEKS.HR: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/postoje-4-pristupa-prostituciji-u-europi-hrvatska-ima-najgori-kao-srbija-i-rusija/2301554.aspx>
4. E. Block, W., & Varricchio, M. (2018). Prostitucija, temeljni i incidentni aspekti: Libertarijanski argumenti za legalizaciju. *Acta Economica Et Turistica*, str. 4(2), 125-133.
5. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2022). Prostitucija. Posjećeno 22.7.2022. na mrežnoj stranici Hrvatske enciklopedije <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50714>
6. Joulaei, H., Zarei, N., Khorsandian, M., & Keshavarzian, A. (2021). Legalization, Decriminalization or Criminalization; Could We Introduce a Global Prescription for Prostitution (Sex Work)? *International Journal of High Risk Behaviors and Addiction*, str. 10(3).
7. Kazneni zakon. *Narodne novine*, br. 125/2011, 144/2012, 56/15, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021.
8. Krnić, R., Adamović, M., & Radačić, I. . (2021). Stavovi stručnjaka/inja o politici regulacije prostitucije u Hrvatskoj. *Politička misao*, str. 58(3), 182-207.
9. Lee, S., & Persson, P. (2021). *Human trafficking and regulating prostitution*. *American Economic Journal: Economic Policy*, 14(3), 87-127.
10. Lišinić, N. (2021). *SEKSUALNI RAD: U Hrvatskoj se zakonom iz 1977. prostitucija tretira prohibicijski*. Posjećeno 29.7.2022. na mrežnoj stranici

RECI.HR- PORTAL O SEKSUALNOJ I REPRODUKTIVNOJ SVJESNOSTI:
<https://reci.hr/aktualno/politike/seksulani-rad-u-hrvatskoj-se-zakonom-iz-1977-prostituticija-tretira-prohibicijski/>

11. Milivojević Antoliš, L., Mihajlović, P., & Štrk, D. (2013). Prostitucija u hrvatskome prekršajnom i kaznenom pravu. *Policija i sigurnost*, 22(2/2013), 284-297.
12. Ministarstvo unutarnjih poslova (2022). *Statistika MUP-a i Bilteni o sigurnosti cestovnog prometa*. Posjećeno 3.8.2022. na mrežnoj stranici Ministarstva unutarnjih poslova: <https://mup.gov.hr/pristup-informacijama-16/statistika-228/statistika-mup-a-i-bilteni-o-sigurnosti-cestovnog-prometa/283233>
13. Müller, U., & Schröttle, M. (2004). Lebenssituation, Sicherheit und Gesundheit von Frauen in Deutschland. Eine repräsentative Untersuchung zu Gewalt gegen Frauen in Deutschland. *IFF Info, Zeitschrift des Interdisziplinären Zentrums für Frauen-und Geschlechterforschung*, 21(28).
14. Mullin, E. (2020). *How Different Legislative Approaches Impact Sex-Workers*. Posjećeno 2.8.2022 na mrežnoj stranici Organization for World Peace: <https://theowp.org/reports/how-different-legislative-approaches-impact-sex-workers/>
15. Osborne, H. (2014). *Europa glasa o nordijskom modelu zakona o prostituciji*. Posjećeno 13.7. 2022. na mrežnoj stranici Libela, Portal o rodu, spolu i demokraciji: <https://www.libela.org/vijesti/4751-europa-glasa-o-nordijskom-modelu-zakona-o-prostituticiji/>
16. Weitzer, R. (2021). Legal Prostitution Systems in Europe. In *Contemporary Organized Crime* (pp. 47-66). Springer, Cham.
17. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira. Narodne novine, br. 5/1990, 30/1990, 47/1990, 29/1994.
18. Zorko, T. (2006). Ženska prostitucija u Zagrebu između 1899. i 1934. godine. *Časopis za suvremenu povijest*, 38(1), 223-241.